

Medijpratība un drošība internetā

(pirmsskolas vecuma bērns, pedagogs, vecāks)

Sandra Falka
Valsts izglītības satura centra
mācību satura speciāliste

Mediju izglītība

- Personības attīstības process, kas notiek ar mediju starpniecību, mijiedarbībā, attīstoties kritiskai domāšanai, komunikāciju prasmēm, radošumam, pašizpaušmes prasmēm.
- Mediju izglītība ir daļa no jebkura cilvēka pamatzglītības, jebkurā pasaules valstī, kas nodrošina izteikšanās brīvību, tiesības saņemt informāciju, tādejādi mediju izglītība ir demokrātiskas valsts pamats. (UNESCO, 1999)

Mediju izglītības rezultāts ir mediju pratība.

Mediju pratība

Ietver:

- tehnoloģisku prasmi lietot visa veida medijus;
- sabiedrībā lietoto mediju lomas, nozīmes, ietekmes, darbības izpratni un mediju praktisku lietojumu;
- kritisku mediju tekstu uztveri, analīzi, sev piemēroto mediju izvēli un jaunu mediju tekstu radīšanu un izplatīšanu.

BET

mediju pratība ir prasme uztvert, saprast, analizēt, strukturēt un vērtēt mediju vēstījumus.

Interneta nozīme mūsdienās

- **30,2%** pasaules iedzīvotāju izmanto internetu ikdienā
- **67,8%** Latvijas iedzīvotājiem interneta izmantošana ir ikdiena
- **80,4%** ir reģistrējušies portālā *Draugiem.lv*
- **17,8%** ir reģistrējušies portālā *Facebook.com*
- **5,2%** ir reģistrējušies un izmanto *Twitter.com*

Katra digitālais nospiedums

- Reģistrējamies sociālajos tīklos, veicam ierakstus, komentējam
- Pulciņi, semināri, kursi, ko apmeklējam
- Izglītības iestāde, darba vieta

Ko par sevi var atrast internetā?

Ko ievietot internetā?

- Darba devēji mūsdienās bieži pārbauda, kādu informāciju iespējams atrast par saviem darbiniekiem internetā, tajā skaitā arī sociālajos portālos;
- Vienmēr jāpārliedzinās, vai tā ir laba doma publicēt informāciju un fotoattēlus internetā.

Attēla avots:

<http://feelgoodallday.com/people-looking-for-work/>

Vardarbības psiholoģiskais kaitējums un sekas

- Ja bērns nejauši saskāries ar vardarbību:
 - nakts murgi;
 - uzmācīgas un situācijai neatbilstošas bailes ikdienā.
- Ja bērns apzināti meklē vardarbību (spēles, foto, video, u.c.):
 - var izmainīties vai zust robeža starp reālo un virtuālo vidi;
 - var sākt identificēties ar varmāku un realizēt to uzvedībā reālītātē.

Pētījums

13% bērni atzīst, ka pēdējā gada laikā ir saskārušies ar to, ka kāds pret viņiem izturas neiecietīgi un pazemojoši personiski “aci pret aci”.

• **10%** paši izturējušies neiecietīgi pret citiem;

33% bērni atzīst, ka ir saskārušies ar to, ka kāds pret viņiem izturas neiecietīgi un pazemojoši internetā un arī izmantojot mobilo tālruni

• **11%** paši izturējušies neiecietīgi, pazemojuši un draudējuši citiem internetā, arī izmantojot mobilo telefonu

50% bērni atzīst, ka nav darījuši neko, lai situāciju risinātu, bet turpinājuši paciest pāridarījumus

• **6%** vērsušies pēc palīdzības pie pieaugušajiem vai tiesībsargājošām institūcijām

Avots:

http://www.drossinternets.lv/upload/materiali/did_2013_cieni_sevi_citus_info.pdf

Pazemošana internetā

Nevajag ļaut citiem sevi pazemot!

Par to ir **jāziņo!** Kur ziņot?

- Pieaugušajam, kuram uzticas
- Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas *Uzticības tālrunim 116111*
- www.drossinternets.lv
- www.macies.drossinternets.lv

Attēla avots:
<http://beyondtheeyes5.blogspot.com/>

Pēc kādiem kritērijiem varmāka izvēlas cietušos internetā?

- Visu nosaka varmākas seksuālā interese par noteiktiem bērniem (piemēram: vecums, dzimums)
- Bērni, kuri iesaistās sarakstē ar svešiniekiem
- Bērna pakļāvīgais/pieklājīgais raksturs un nespēja pateikt «nē»

Mīts, ka varmākas izvēlas ...

- Tikai meitenes
- Tikai tādus nepilngadīgos, kuri sevi internetā reprezentē kā «seksīgus»

Pornogrāfiska rakstura materiālu ietekme uz bērniem

- Bērnā agrā vecumā saskaroties ar seksuāla rakstura materiāliem, to ietekme varētu būt drīzāk negatīva
- Bērns seksuāla rakstura informāciju savā prātā apstrādā savādāk nekā pieaugušais, jo bērniem raksturīgs ir konkrētais domāšanas veids un nav vēl attīstījušās abstraktās domāšanas spējas
 - ***No psiholoģiskā viedokļa bērniem apmēram līdz 12 gadu vecumam piemīt konkrētā domāšana un viņi visu uztver tiešā veidā, pieņem to par īstu***

Pedofilu aktivitātes internetā

- Par potenciālo varmāku un viņa centieniem sameklēt upuri liecina vairākas pazīmes
- Jākļūst uzmanīgiem, ja kāds:
 - uzsāk „nevainīgu” saraksti un prasa personisku informāciju
 - grib zināt, vai ir draugs vai draudzene, un jautā, kad dienas laikā cilvēks ir viens pats – bez draugiem un vecākiem
 - prasa, kā cilvēks izskatās un ģērbjas gan skolā, gan gultā
 - pieprasa atsūtīt attēlus u.c.
 - attiecības un saraksti lūdz saglabāt kā noslēpumu

Pedofilu aktivitātes internetā

Upura vecums	Ģimenes loceklis	Paziņa	Svešinieks
0-5 (10%)	49%	48%	3%
6-11 (58%)	42%	53%	5%
12-17 (32%)	24%	66%	10%

Dati: Snyder, 2010

Vai datoratkarība ir slimība?

Atkarība – dators

Datoratkarība nav gripa, kas var uzrasties vienā dienā – vakar vēl vesels, bet šodien no rīta pamostoties – slims.

Interneta atkarība

- Psihisks stāvoklis, kas raksturojas ar uzmācīgu vēlmi lietot internetu un nespēju pārtraukt to darīt
- Termins ieviests 1990.gadā

Attēla avots: <http://digimegirl.blogspot.com>

Atkarība – dators

Galvenie iemesli tam, kā veidojas atkarība no datora:

- ✓ Vecāki paši ir datora un interneta atkarības veicinātāji, jo:
 - vai nu savas ērtības labad priecājas, ka bērns sēž pie datora (nav pašiem nogurušiem ar viņu jārunājas, jānodarbojas);
 - paši ar savu attieksmi veicina, ka bērns ikdienas dzīvē jūtas nesaprasts.
- ✓ Bērns vienkārši iekrīt azartā (jaunas spēles, kurās gribas uzvarēt, jaunas iespējas u.tml.)

Atbildība par pārkāpumiem internetā

- Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa **12.pants**.

Vecums, ar kuru iestājas administratīvā atbildība:

Pie administratīvās atbildības saucamas personas, kuras līdz administratīvā pārkāpuma izdarīšanas brīdim sasniegušas četrpadsmit gadu vecumu.

(<http://www.likumi.lv/doc.php?id=89648>)

- Krimināllikuma **11.pants**. **Vecums, ar kuru iestājas kriminālatbildība:**

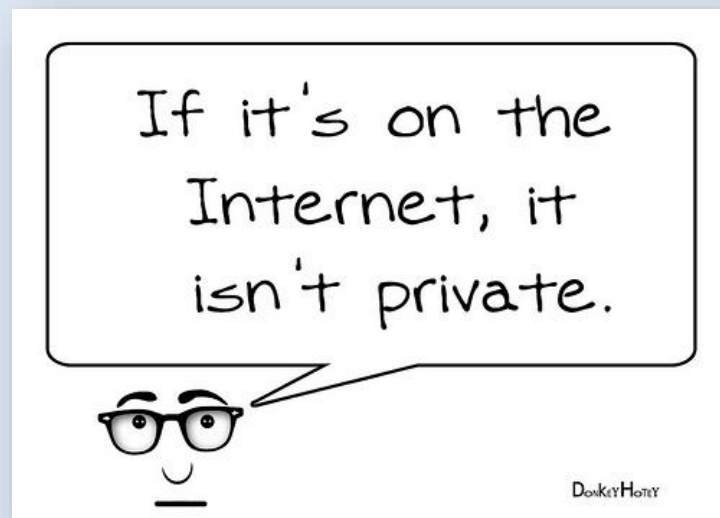
Pie kriminālatbildības saucama fiziskā persona, kas līdz noziedzīga nodarījuma izdarīšanas dienai sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu. Mazgadīgais, tas ir, persona, kas nav sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu, pie kriminālatbildības nav saucams.

(<http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966>)

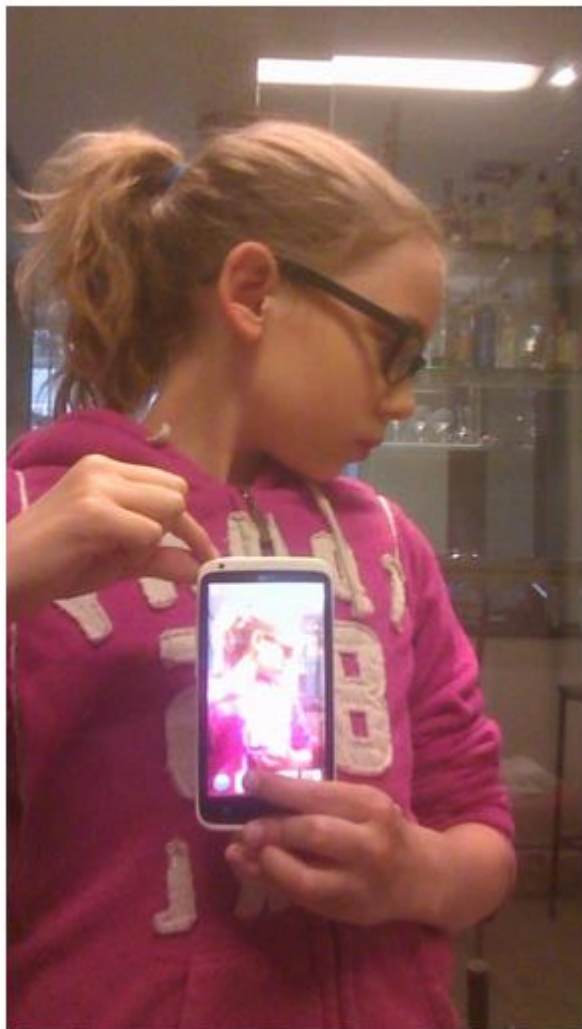
Neuzmanība publicējot informāciju

Privātas informācijas publicēšana:

- 1) fotogrāfijas
- 2) personas dati (adrese, telefons, e-pasts)
- 3) pārdomas, idejas, dienasgrāmatas, blogi

Galvenie riski internetā

1. no 3

nākamā →

Komentāri (3)

24. mai 2013 14:57

Forsh telefoncix ;-)

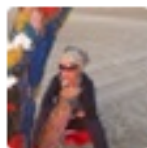
↩ Atbildēt

26. mai 2013 14:04

ahh gribētos 😊 bet tas nau mans 😞

↩ Atbildēt

31. mai 2013 00:01

Fons arī labais ?

↩ Atbildēt

14 months ago

Jauna kleita :)))

Follow

2 months ago

Sportiskajā dodos uz Rīgu :)))

Follow

♥ [zajchiks](#), [_annaguseva](#), [__a_d_r_i_a_n_a__](#) and 30 others like this.

[sniedzedavidsone](#)

Tu jau Latvijā????

[_zemenite_](#)

@sniedzedavidsone jā, Alfā sēžu :D

Leave a comment...

Informācija sociālo tīklu profilos

👤 Iesauka: Aiciniet!!

📍 Dzīvesvieta: Jaunsātu pag.

💼 Darba vieta: Skolniece...

🎓 Skola(-as): Tukuma 2.vidusskola

🎂 Dzimšanas diena: 23. jūl 2001

🍰 Vārda diena: 18. aprīlis

👤 Par mani: Lauriņa!!Esmu jauka meitene man patīk ja man ir daudz draugi!!
Man patīk atpusties pie jūras!

★ Intereses: Patīk lasīt jautras un interesantas grāmatas.....

👍 Citiem iesaku: Skatīties uz dzīvi no gaisas puses.

👤 Iesauka: Mazā1 rebucis

📍 Dzīvesvieta: Mārupe

🎓 Skola(-as): Rīgas 49.vidusskola

🎂 Dzimšanas diena: 14. aprīlis

🍰 Vārda diena: 23. janvāris

★ Intereses: Teniss "Knīpas un knauķi"

Vietne - Ask.fm

- Kā sauc tavu vecmammu un vectēvu ? J.k.s # - Afi ♡ ^^ .

Antonija Jānis

12 days ago

10 fakti par sevi.

- 1.Ieva Muceniece
2. 11 gadi
- 3.Mamma-Inta
- 4.Tētis-Aivars
- 5.Brālis-Dainis & Dāvis
- 6.2 Suņi
- 7.Nu jau tikai 3 kaķi ;(
- 8."Pētera Dzīves" Fane ;D
- 9.Ir BFF
- 10.Nestea cilvēks.

4 months ago

Čatošana

Sarunu biedrs var samelot par savu dzimumu, vecumu, izskatu un nosūtīt kāda cita cilvēka fotogrāfiju.

Attēla avots:

<http://throughmyspecs.co.uk>

Sekstings

- Radies no angļu valodas vārdiem *sex* + *texting*
- Saturs, kurā tiek atklāts daļējs vai pilnīgs kailums, izteiktas seksuāla rakstura vēlmes, komentāri
- Tiek izplatīts draugu vai seksuālo partneru vidū, sūtot *MMS*, *Skype*, sociālo tīklu vietnes, mobilās ziņapmaiņas rīkus: *Whatsapp*, *Viber*, *chatON* u.c.
- Īpaši izplatīts kļuva līdz ar viedtālrunu ienākšanu tirgū

Kāpēc sūta savu kailfoto?

- 46,8% - ievēro un pamana
- 27,9% - iepatiktos savai simpātijai
- 27,4% - justos īpaši
- 22,9% - justos seksīgi
- 19,4% - uzprasītos uz komplimentiem
- 15,4% - pārsteigtu savu draugu ar seksīgu dāvanu
- 13,9% - kāds piespiedis fotografēties un nosūtīt bildes

/Pētījums: Eiropas Insafe tīkls, 2011/

Riski, ja nosūta kādam savu kailfoto

- Foto var tikt pārsūtīts tālāk vai parādīts vēl kādam
- Tas var tikt ievietots internetā
- To, iespējams, redzēs skolasbiedri, vecāki, skolotāji, pilnīgi sveši cilvēki
- Tas var tikt ievietots intīmpakalpojumu sludinājumu vietnēs
- Var saņemt aizvainojošus komentārus, nepatīkamus zvanus, var pazemot un terorizēt
- Var zaudēt kontroli pār šo bilžu izplatību, tā var būt apskatāma internetā vienmēr, arī pēc 20 un 40 gadiem

Nosūtīt? Nosūtīts ...

Noderīgi materiāli/informācija

www.dzimba.lv

Cieceres iela 3A, Rīga
tālr. 67600685

Apvelc to pogu, kura Tev katrā situācijā liekas piemērota.

- - labais pieskāriens
- - slepenais pieskāriens
- - sliktais pieskāriens

Noderīgi materiāli/ informācija

20 multiplikācijas filmas „Aitu dzīve” (slovāku valodā ar subtitriem latviešu valodā)

<http://www.drossinternets.lv/page/340>

“Aitu dzīve” – Masku balle

Noderīgi materiāli/informācija

Lasāmgrāmatas elektroniskā versija un ieteikumi pedagogam

WWW.DROSSINTERNETS.LV

Vecākiem

Ja jūs negribētu, ka fotogrāfijas tiek izlīmētas pie afišu stabiem, nelieciet tās arī internetā!

<https://www.youtube.com/watch?v=x87VHKQGA4Y>

Lietas, ko publicēt nevajadzētu

- Pikantas fotogrāfijas, kurās redzams alkohols, ballītes
- Nievājošas piezīmes par savu darbu, darba devēju, darba vidi, kolēģiem
- Rasistiskas vai citu aizskarošas piezīmes
- Nemitīga žēlošanās par dzīvi

Lietas, ko publicēt nevajadzētu

- Personīgu nesaskaņu, konfliktu atstāstīšana
- Negatīvi izteikumi par bijušajiem darba devējiem un kolēģiem
- Informācija par alkohola, narkotiku lietošanu
- Paziņojumi, ka tev vienkārši nepatīk strādāt

Paldies par uzmanību!